

—**Quines conseqüències va tenir aquesta nova negativa espanyola a reconèixer la particularitat catalana?**

—El resultat fou una evolució. Quaranta anys després del ressorgiment literari va aparèixer la idea de la pàtria catalana dins d'una Espanya com a estat compost. I trenta anys després la pàtria catalana ja era l'eix. El 1840 els catalanistes eren poetes, el 1880 eren historiadors i erudits i el 1910 ja eren polítics que formaven partits catalanistes. El catalanisme es va articular progressivament davant l'hostilitat exterior. Això ha arribat fins avui dia. Mai a la història del catalanisme no hi havia hagut un sobiranisme explícit com el que hi ha ara. És evident que com més garrotades rebem i més difícil és que ens entenguin, més creix el rebuig.

—**La idea d'una Espanya federal ja apareix a la segona meitat del segle XIX. Per què no ha reeixit?**

—Senzillament, perquè a Espanya no n'hi ha hagut mai, de federals. Al segle XIX a Catalunya va triomfar un gran moviment federal, però a Espanya n'hi havia molt pocs. El federalisme no els interessa ni els ha interessat mai.

—**A principi del segle XX el catalanisme era dividit entre dreta i esquerra. Les divisions internes han debilitat les reivindicacions de Catalunya?**

—El catalanisme és com un riu, que segueix un corrent, però que rep aigua de procedències diverses. Això és així des de l'origen. Hi ha projectes moderats, uns altres de més radicals, sensibilitats polítiques i religioses diferents, catòlics de missa, ateu, liberals, o bé revolucionaris. És un moviment variat. Només en moments concrets la unitat ha predominat sobre la diversitat. La política comuna domina en moments difícils, però quan torna la calma tornen a aparèixer les diferències.

—**El moment actual, amb les reaccions a la sentència i la crida a la unitat, es pot comparar al moment en què es va formar Solidaritat Catalana després dels fets del *Cu-cut!*, l'any 1905?**

—La situació actual és molt més greu que la d'aleshores, per un motiu essencial: l'any 1905 l'estat era molt poca cosa, tant a l'àmbit econòmic com a l'administratiu. En aquell moment el poder econòmic de l'estat significava el 3% del PIB, mentre que ara és aproxi-

madament del 40%. L'any 1905 la catalanitat dominava la societat: la llengua, l'expressió i els sentiments catalans eren aclaparadors. Cent anys després la catalanitat, començant per la llengua, estan en perill. Estem molt pitjor que abans. Els catalans de principi del segle XX feien la seva vida i eren força lliures en el dia a dia. La política tenia molt poca importància, no hi havia el pes de l'administració. Ara tenim un estat abassegador, uns mitjans espanyols que bombardegen dia sí i dia també. Tot i haver millorat econòmicament i nacionalment, la situació és molt pitjor que fa un segle.

—**Macià va haver de renunciar a la República Catalana el 1931; els estatuts del 1932 i el 1979 van ser retallats. L'ordenament jurídic espanyol és molt poderós o és que ha mancat determinació o capacitat política perquè els catalans puguin decidir democràticament què volen ser?**

—Els catalans, en general, som il·lusos i idealistes, i no sabem gran cosa dels mecanismes del poder. A Madrid, qualsevol personatge de quarta fila arriba a ministre i en 24 hores ja té la idea del poder al cap. Això és així perquè

allà és on hi ha els funcionaris de l'estat i saben molt bé de què va tota aquesta història. Nosaltres som uns idealistes innocents. Mentre bufem els núvols ells aprenen a fer funcionar la maquinària i van per feina. Si vas a Madrid, de seguida t'adones que se les saben totes abans de començar.

—**La sentència del Constitucional indica que la transició encara no s'ha acabat o, tot al contrari, que ara s'obre una nova transició?**

—La transició ja es va acabar. Es va fer sota el franquisme militar i repressiu. Ara han passat els anys i hem entrat en una nova època. Hi ha d'haver, a parer meu, una articulació de la societat civil i prescindir d'estatuts. En aquesta etapa els principis han de ser molt clars: els drets de Catalunya pertanyen als catalans i no als espanyols. Per tant, la forma d'autogovern l'han de decidir els catalans. Els drets dels catalans no deriven de cap constitució, són dels catalans i punt. Aquesta és la principal idea que hem de defensar. Això inclou també els valencians i els illencs.

Xevi Camprubi

EL TEMPS. 6 de juliol del 2010

“Els marxistes no expliquen el fracàs del marxisme”

Un escriptor o un lingüista pot somiar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, però difícilment un historiador, tret que sigui historiador de la literatura o de la cultura en sentit estricte, o de les idees, com va ser Miquel Batllori. Per tant, l'historiador Josep Termes no devia mai somiar el premi, oi?

—No, mai. I més aviat tinc la impressió que les coses de la història no entren en cap categoria de la cultura catalana. Per tant, el premi ha estat una sorpresa. Una sorpresa absoluta. A més, perquè

no surto mai de casa, no em relaciono amb ningú i no formo part de cap grup de pressió. Si mai escric les meves memòries, es titularan *Memòries d'un franc tirador*.

—**Ara bé, cal dir que, tot i que us heu interessat preferentment per la història social, política i ideològica, també ho heu fet per la cultura, tant la literària com la popular, la qual considereu un aspecte més de les societats de l'època.**

—Sí. La cultura és una part de la història. Sempre he dit que l'historiador,

tal com jo el veig, és historiador d'una època, és una persona que viu dins d'una època i que viure dins d'una època implica interessar-se per tot el que hi passa, no solament per les accions polítiques, l'economia i les convulsions socials. I més encara a casa nostra, on la cultura ha format part de les reivindicacions nacionals i n'ha estat el pal de paller, juntament amb la llengua. Que la cultura no estigui en un llibre d'història dels Països Catalans és una barbaritat. I quan parlo de cultura, no parlo només de literatura, sinó d'arquitectura, medicina, dret, etc.

—**D'altra banda, sempre us queixeu que els filòlegs s'ocupin de l'obra literària dels escriptors i mai de la seva repercussió social.**

—En efecte. Qui ha estudiat la importància que té Verdaguer per a la història del nostre país? I per la banda dels historiadors, no sempre es va més enllà de la història política en sentit estricte. Jo no sóc de missa, però com a historiador no puc oblidar que l'Església Catòlica forma part de la nostra història igual que la francmaçoneria, que ha estat clau en la formació de corrents d'opinió. I quants historiadors les tenen en compte?

—**També proclameu que la història no és determinista, contra el que creuen els historiadors marxistes...**

—O pseudo-marxistes.

—**O pseudo-marxistes. De totes maneres, es poden trobar paral·lels, repeticions o coincidències.**

—N'hi ha en les dues èpoques que més m'han interessat, els dos períodes de més llibertat, el 1868-1874 i la Segona República, del 1931-1939. Són períodes molt intensos, molt breus, que duren pràcticament els mateixos anys i que, bo i començant amb l'eliminació dels Borbons, acaben en cops d'estat.

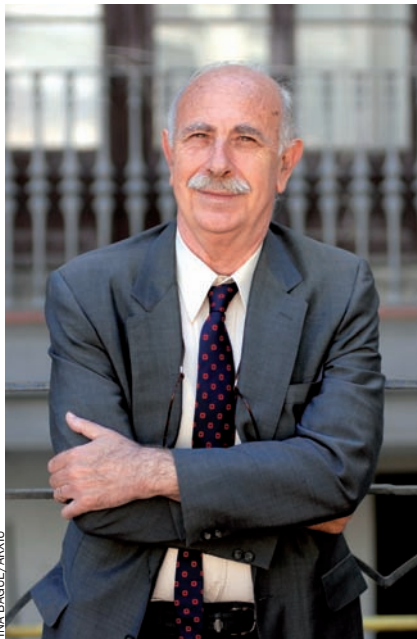
—**Quins estudis, quins treballs, prepareu en aquests moments?**

—Tinc dos llibres a la impremta. El primer, *Història de combat*, recollirà la meua obra dispersa.

—**Per què el "combat" del títol?**

—Perquè sempre he anat a la contra, a la contra de les modes, en concret, de la que la historiografia dominant dictava.

—**És a dir, la marxista. Quina evolució ha fet darrerament la historiografia marxista?**

TINA BAGUÉ/ARXIU

“He anat a la contra de la moda que la historiografia dominant dictava”

—Cal distingir entre el marxisme economicista i de la lluita de classes, encara que aquest també té en compte l'economia. Els economicistes, en fer història econòmica, es pensen que d'aquesta manera fan ciència. Es creuen segurs, sense espai per a la polèmica; viuen al claustre matern. L'economicista està en un cert *impasse*, en veure que les carreres d'econòmiques no hi han estat prou receptives i se n'han hagut d'anar més a lletres, on se'ls escolta més. Les facultats d'econòmiques han optat per altres coses, més americanes, d'economia pràctica, i la història econòmica ha quedat com una *maria*. I pel que fa a l'altre marxisme, els passa que no han reflexionat sobre el que ha passat a Europa en els darrers trenta anys. L'ensulsiada política no ha estat només política, sinó cultural, social, econòmica. Res no té a veure amb el que deien. I jo no he vist cap anàlisi, amb Marx a la mà. Perquè no és només l'enfonsament de l'URSS, sinó l'enfonsada d'una part de l'opinió pública catalana, d'un siste-

ma de pensament occidental que a casa nostra ha tingut molta força.

—**Esteu dient, per tant, que Marx no serveix ni per a estudiar la caiguda del marxisme.**

—No. El gran Marx de l'estudi del capitalisme i les relacions socials no els ha servit el més mínim per a entendre la realitat quotidiana d'avui dia. Recordo que Tierno Galván va dir que el marxisme serveix per a entendre les societats antigues. Recoï! Jo pensava que era per entendre l'avui o el que ha passat fa trenta anys... Coneixeu un marxista culte que hagi escrit vint pàgines explicant com s'enfonsava el comunisme soviètic i l'opinió comunista? I això han estat cinquanta anys de la història d'Europa.

—**També hi havia marxisme, penseu, en la tesi que el catalanisme era burgès?**

—Allò era el Marx reduït a la insignificança, allò de fer-ho tot de classe. Com reduir l'amor a la petita burgesia. Un reduccionisme bestial. El que passa és que, a força de frases fetes, colava.

—**A quina editorial publicareu el recull d'articles? Les editorials més conegudes sembla que s'han girat d'esquena al llibre d'anàlisi històrica rigorosa.**

—Com el segon, *La Catalunya obrera*, a Afers, editorial en la qual ja he publicat i que, malgrat que sé que no té gaire ressò, que no és de les més conegudes, edita molt bé. Aquest segon porta, de subtítol, *La República catalana, l'Estatut de 1932 i el moviment obrer*. Hi col·locaré una frase de la revista *Justícia Social*, de la Unió Socialista de Catalunya, que deia que l'Estatut de Catalunya havia de tenir un article únic, aquest: “L'Estatut de Catalunya serà allò que voldrà el poble català.” Eren uns radicals.

—**Deu haver-hi molts paral·lelismes entre el procés estatutari del 1932 i l'actual, no?**

—Déu n'hi do. El primer, que l'Estatut que es planteja acaba retallat. I que Madrid es posiciona millor que nosaltres. Nosaltres divaguem i ells saben què retallaran. I que tenen l'habilitat de subordinar l'Estatut a la Constitució, tot i que la Constitució es fa després.

Lluís Bonada

EL TEMPS, 13 de juny del 2006